

נילי מירסקי כמה מילים על יפים אַטְקִינֵד וטטיאנה גריגורִיבְנָה גְנֵדִין'

יפים גריגורִיבִיץ' אַטְקִינֵד (1918–1999) היה מן הבולטים בחוקרי הספרות הרוסיים במאה העשרים, ומה שחשוב בעיני לא פחות – מחשובי הדיסידנטים שיצאו נגד המשטר הסובייטי. הוא העיד לטובת המשורר יוסיף בְּרֹדְסְקִי שהועמד לדין באשמת "טפילות" (1964), אחר כך יצא בגלוי להגנתו של אלכסנדר סולז'ניצין, שיתף פעולה עם אנדריי סְחָרוב ועם דיסידנטים נועזים אחרים, עד שלבסוף שללו ממנו השלטונות את כל תאריו האקדמיים ואילצו אותו לעזוב את בריה"מ (1974).

ב-1994 פרסם אטקינד את הממואר הזה על טטיאנה גריגורִיבְנָה גְנֵדִין' (1907–1976), מן הדמויות הנערצות בשדה הספרות ברוסיה, בעיקר בתחום תרגום השירה. בסוף שנות החמישים ובתחילת השישים ניהלה גְנֵדִין' סמינרים למתרגמי שירה – בתחילה ב"בית הסופר" בלנינגרד ואחר כך בביתה שבעיר פושקין, לא הרחק מלנינגרד.

טטיאנה גריגורִיבְנָה היתה אישה מוזרה, אפילו תמהונית. כך, על כל פנים, היא מצטיירת בזכרונותיו של אטקינד, והתמונה שהוא מתאר שבתה את לבי כל כך, שהרגשתי צורך להוסיף עליה פה עוד כמה פרטים, שליקטתי מתוך קטעי זכרונות שפרסמה על אודותיה גְלִינָה אוסוֹבָה, אחת ממשתתפות הסמינר שקיימה גְנֵדִין' בביתה בסוף שנות החמישים.

בייחוד הופתעתי לקרוא אצל אוסוֹבָה את תיאור חדרה של המורה הנערצת, שמתרגמים צעירים באו לשם להתאבק בעפר רגליה – והנה הוא דומה עד להפליא לחדר הקטן שהתגוררה בו גְנֵדִין' הצעירה יחד עם אמה עשרים שנה קודם לכן, כפי שהוא מתואר בזכרונותיו של אטקינד: אותה הצפיפות, אותם הריטים כבדים, נושנים, עמוסים לעיפה ספרים וניירות. או במילים אחרות, גם הדוקטורנטית האלמונית, שכנתו של אטקינד בשנות השלושים, וגם המתרגמת המהוללת, שאחרי שנים ארוכות של כלא וגולאג זכתה לקריירה משגשגת – שתיהן כאילו מתגוררות באותו החדר ממש. בעצם, אצל גנדין' הקשישה הכול צפוף ודחוס אפילו יותר, שכן בחדרה הסתופפו גם חתולה (לא פעם יחד עם גוריה, מציינת אוסוֹבָה), וגם כלב-צייד ענקי.

השתאיתי גם למקרא הדברים שמביאה אוסובה מפי טטיאנה גַנְדִיץ' על תרגום "דון ז'ואן" – אותו תרגום מופתי שהנחיל לה תהילת עולם, אחרי ששקדה עליו שנתיים ימים בתאה המבודד בבית הסוהר: "ספק גדול", אמרה טטיאנה גריגוריבנה, "אם הייתי מסוגלת בכלל להשלים את תרגום 'דון ז'ואן' אילולא ניתנה לי האפשרות הנהדרת הזאת, להתייחד שנתיים תמימות עם ג'ורג' גורדון [ביירון] היקר שלי!" תנו דעתכם: שנתיים בתא מבודד הופכות בפיה של גַנְדִיץ' ל"אפשרות נהדרת" להתייחד עם גבר אהוב... אכן, לא בכדי מצא בה אטקינד מתכונותיה של "שוֹטָה-של-אלוהים"! ועוד אנו למדים מדבריה של אוסובה, שבמשך השנתיים ההן כתבה גַנְדִיץ' גם שירים משלה, וביניהם שירי אהבה, שירים ארוטיים ממש, ל"ג'ורג' גורדון היקר שלה".
הנה טעימה אחת, בתרגום חופשי:

ג'ורג' גורדון יקירי, מה רב האושר!
הן הגורל עצמו שלח אותך אלי.
לא קלגסים-זְדִים, לא תליינים,
אותך שוב לא יפרידו מעלי.

בְּשִׁלוּשֵׁה נְשֻׁמַח פה, כי עִמְנוּ נָוִיס
בחגיגה המוזרה הזאת:
נִשֶׁק אותי, אהוב! זְכוּר, דון ז'ואן –
זה שמו של בננו היילוד!

לסיום אומר שיותר מכל מה שקראתי אצל אוסובה, הרשימו אותי הדברים שאמרה טטיאנה גריגוריבנה על ערש מותה ממש, לרופאה שטיפלה בה: "את פשוט חייבת לבוא להלוויה שלי! הרבה דברים מעניינים תשמעי עלי שם". הזמנה שכזאת להלוויה שלה עצמה – לכך היתה מסוגלת רק טטיאנה גריגוריבנה גַנְדִיץ'.

השתדלתי למעט ככל האפשר בהערות לטקסט של אטקינד. את חלקן בחרתי לשלב בגוף הטקסט, בסוגריים מרובעים.

נ"מ